

INTRODUKTION

Amy Riddle: "Petrofiktion og politisk økonomi i den sene fossile kapitals tidsalder"

I 1992 udgav den indiske forfatter Amitav Ghosh en anmeldelse af den saudiarabiske forfatter Abdelrahman Munifs bog *Byer af salt* (1984). Anmeldelsen bar titlen "Petrofiction: The Oil Encounter and the Novel" og skulle blive startskuddet til en efterhånden omfangsrig genre, hvis definition og afgrænsning imidlertid stadig er omdiskuteret: petrofiktion.

Byer af salt beskriver indmarchen af petro-kapitalisme på den arabiske halvø i 1930'erne som følge af opdagelsen af olie. I romanen beskrives de fiktive landsbyer Harran og Muran og deres eksplosive, samfundsomvæltende omdannelse til metropoler efter amerikansk model – ikke mindst, fordi udvindingen af olie foregår som følge af amerikanske oliefirmaer og -ingeniørers aktivitet. Romanen er fortalt fra de lokale beduiners perspektiv i et flerstemmigt fortællekollektiv og præsenterer forbindelser mellem udnyttelsen af Jordens materielle ressourcer, udvindingen af olie og den kapitalistiske udnyttelse og forflytning af mennesker. Men olien som materiale er påfaldende fraværende. I sin anmeldelse får dette Ghosh til at komme med følgende polemiske dom: "sandheden er, at vi endnu ikke er i besiddelse af den form, der kan give mødet med olie et litterært udtryk". På trods af, at olie er et af de mest centrale, komplekse og problemfyldte fænomener i verden, er det notorisk fraværende i fiktionen. Særligt i USA,

der, ifølge Ghosh, stadig har til gode at se sit første eksempel på en "Great American Oil novel".

Olie – dette klæbrige, uomgængelige fænomen, der omgiver os overalt i fast, flydende og uhåndgribelig form, som gennemstrømmer vores samfund på alle tænkelige og utænkelige materielle og immaterielle planer, som strukturerer hverdag såvel som storpolitik, og som på grund af sin allestedsnærværelse har motiveret teoretikeren Timothy Morton til at definere det som et hyperobjekt, bredt distribueret, umuligt at begribe – hvordan kan det finde litterær repræsentation?

I kølvandet på Ghoshs anmeldelse har genren petrofiktion set en opblomstring – godt hjulpet på vej af en generelt tiltagende økologisk bevidsthed og et globalt set øget litterært engagement i klimakrisen. Adskillige værker er udkommet, der eksplicit tematiserer olie. Et af dem er den nigerianske forfatter Helon Habilas *Olie på vand* fra 2010. Her er olien, som titlen angiver, værkets altdominerende tema. Vi befinder os i en blodig oliekrig i Nigerias floddelta. Rige britiske oliemagnater forsøger at bevare kontrollen over området over for en lokal milit, der gør oprør imod den ødelæggelse af området og udnyttelse af lokalbefolkningen, som olieindustrien har medført. Midt i denne krig bliver en oliemagnats kone kidnappet, og fortællingen følger de to journalister Rufus og Zaq's eftersøgning af hende gennem Nigerias forurenede floddelta og ødelagte omgivelser.

Debatten om petrofiktion og repræsentationen af olie knytter sig til en mere principiel økokritisk diskussion om, hvordan forholdet mellem menneske og omgivelser i klimakrisens tidsalder kan repræsenteres i litteraturen. Den diskussion intervenserer litteraten Amy Riddle i med nærværende artikel. Hun tager udgangspunkt i Ghoshs anmeldelse og foretager dernæst en komparativ analyse af *Byer af salt* og *Olie på vand*. I den ene roman er olien som materiale så godt som fraværende. Olien kommer til udtryk i form af dens sociale konsekvenser. I den anden er olien indholdsmæssigt tematiseret til overflod, men på paradoksal vis så tilstedeværende som materialitet i økosystemet, at dens destruktive konsekvenser nærmest naturaliseres gennem en række metaforer, der beskriver det økologiske kollaps gennem henvisninger til naturlige cyklusser. Som Riddle skriver apropos *Olie på vand*, er der en tendens til at "jo mere olien er beskrevet i et værk, jo mere forsvinder den".

Som konklusion på en længere diskussion af olie som tematisk og formelt problem i litteraturen påpeger Riddle, at olien, i modsætning til hvad Ghosh forestillede sig, ikke behøver at være repræsenteret i fortællingens indhold, for at man kan bestemme en roman som petrofiktion. Det er mere perspektivrigt, skriver hun, hvis de utallige måder, olien strukturerer, forbinder og sønderdeler samfund og liv på, gennemstrømmer fortællingens plotmæssige strukturer. Den elegante kritik af Ghosh bliver derfor, at den roman, der fik ham til at efterlyse en genre, som på mere direkte vis tematiserede olie, faktisk kan regnes for et af genrens hovedværker. Blot kræver denne pointering en forståelse af, at olien ikke alene er et tematisk problem for litteraturen, men nok så meget et formelt.

